

Latvijas Klīniskā personības testa kriteriālā validitāte pacientiem ar psihiskiem un uzvedības traucējumiem psihoaktīvo vielu lietošanas dēļ

Jeļena Koļesņikova¹, Viktorija Perepjolkina²,
Kristīne Mārtinsons¹, Velga Sudraba³, Ainārs Stepens⁴

Rīgas Stradiņa universitāte, Latvija

¹ Veselības psiholoģijas un pedagoģijas katedra

² Socioloģijas un psiholoģijas katedra

³ Māszinību un dzemdību aprūpes katedra

⁴ Rehabilitoloģijas pētnieciskā laboratorija

Ievads. Pacientiem ar psihiskiem un uzvedības traucējumiem psihoaktīvo vielu lietošanas dēļ ir svarīgi novērtēt dažādus psihiskā stāvokļa, personības un funkcionēšanas aspektus, lai efektīvi plānotu turpmāko ārstēšanu. Lai psihologi varētu pilnvērtīgi veikt izpēti, viņiem ir nepieciešami uzticami un validi psiholoģiskās novērtēšanas instrumenti. Viens no tādiem instrumentiem varētu būt Rīgas Stradiņa universitātē izstrādātais Latvijas Klīniskais personības tests (LKPT); šī testa validitātes rādītāji ir jāpārbauda dažādās pacientu grupās.

Darba mērķis, materiāls un metodes. Darba mērķis ir pārbaudīt LKPT skalas "Ar alkohola lietošanu saistītās problēmas" (ALKO) kriteriālo validitāti un šī testa pārējo skalu validitāti pacientiem ar psihiskiem un uzvedības traucējumiem psihoaktīvo vielu lietošanas dēļ.

Kopumā pētījumā piedalījās 155 respondenti, kas tika aptaujāti Rīgas Psihiatrijas un narkoloģijas centrā. No tiem tika atlasīti 48 dalībnieki ar F10.2 diagnozi pēc SSK-10 klasifikācijas. No šīs pacientu grupas tika izslēgti 26 pacienti, jo viņu atbildes neizturēja datu kvalitātes kontroles pārbaudi, kura tika veikta, balstoties uz šādiem kritērijiem: LKPT piecu ticamības skalu "atbilžu saskaņotības indekss", "melu skala" un "sociāli vēlamo atbilžu indekss", standartizētas balles bija zemākas par kritisko robežu (T balle ≤ 70) un uz testa pēdējo jautājumu: "Es esmu godīgi atbildējis uz visiem testa jautājumiem" tika sniegta neapstiprinoša atbilde. Rezultātā turpmākajā analizē tika iekļauti 22 dalībnieku dati. Šo dalībnieku vecums bija robežās no 21 līdz 62 gadiem ($M = 39,59$; $SD = 11,80$), 10 (45,5%) no tiem ir sievietes un 12 (54,5%) – vīrieši. Dalība pētījumā bija brīvprātīga un anonīma, balstīta uz informēto piekrišanu. Visi respondenti aizpildīja LKPT. Pētījuma veikšanai tika saņemta RSU Ētikas komitejas atļauja.

Rezultāti. Lai pārbaudītu LKPT ALKO skalas un pārējo skalu kriteriālo validitāti, tika analizēts, cik daudziem pacientiem ar F10.2 diagnozi LKPT skalu vērtība pārsniedz divu standartnoviržu normatīvās izlases vidējā aritmētiskā rādītāja robežu (T balle ≥ 70). Šajā pacientu grupā 91% ($n = 20$) šī robeža ir pārsniegta ALKO skalā; 40,9% ($n = 9$) – skalā "mazvērtības izjūta" un 36,3% ($n = 8$) – skalā "stresa simptomi"; 32% ($n = 7$) T balle ≥ 70 bija konstatēta divās funkcionēšanas skalās: "miega problēmas" un "psihomotorā kavēšana un apgrūtināta kognitīvo procesu funkcionēšana"; 36,3% ($n = 8$) T balle ≥ 70 bija konstatēta personības iezīmju skalā "beztbildība", 31,8% ($n = 7$) – skalā "depresivitāte" un "separācijas trauksme". Pārējās LKPT skalās augsto rādītāju (T balle ≥ 70) īpatsvars šajā grupā nepārsniedza 30% robežu.

Secinājumi. Pētījuma rezultāti saskan ar citu pētījumu secinājumiem un apstiprina, ka pacientiem ar F10.2 diagnozi ir raksturīgs pazemināts pašvērtējums, beztbildība, grūtības patstāvīgi tikt galā ar ikdienas problēmām, stresu un dzīves izaicinājumiem; šiem pacientiem ir raksturīgi miega traucējumi, psihomotorā kavēšana un apgrūtināta kognitīvo procesu funkcionēšana.

Iegūtie rezultāti apstiprina LKPT ALKO skalas kriteriālo validitāti un apliecina, ka LKPT var būt nodēris instruments veselības aprūpē strādājošiem psihologiem un tas pietiekami ticami var palīdzēt diagnosticēt individuālus ar klīniski nozīmīgi izteiktām alkohola atkarības problēmām.

Pētījums tika veikts Valsts pētījumu programmas BIOMEDICINE 2014.–2017. gadam apakšprojekta Nr. 5.8.2. ietvaros.